

Discurs del Dr. Sergi Bonet amb motiu de la presa de possessió del càrrec de rector de la Universitat de Girona.

La nit de l'11 de desembre de 1991, matinada del 12, el Parlament de Catalunya aprovava la llei de creació de la Universitat de Girona.

Quasi 22 anys després ens trobem aquí, a l'església de Sant Domènec. A l'acte de presa de possessió del que és el quart rector de la Universitat de Girona i del seu equip de direcció. Algú podria pensar que estem davant d'un acte merament institucional, protocol·lari, fins i tot festiu, però no és així. Aquest és un acte ple de COMPROMISOS. Deixeu-me que en destaquï tres.

El primer COMPROMÍS el tenen el rector i l'equip de direcció amb la comunitat universitària. Haurem d'exercir la nostra responsabilitat amb la màxima lleialtat a la institució, amb vocació de servei públic i amb retiment de comptes a la nostra universitat i a la societat.

El segon COMPROMÍS també el tenen el rector i l'equip de direcció amb tota la comunitat universitària. El proppassat 19 de novembre, la Universitat de Girona es va pronunciar a favor d'un programa de govern. Un programa que haurem d'anar desplegant els propers quatre anys i que ha de servir de guió de l'acció política i, en ser un contracte amb la comunitat universitària, ha d'esdevenir també un indicador per valorar-ne el compliment.

El tercer COMPROMÍS el té tota la comunitat universitària amb ella mateixa i amb la societat. La Universitat de Girona ha apostat, inequívocament, per una universitat **autònoma i pública**. En aquest discurs d'avui vull reflexionar entorn d'aquests dos valors de la universitat.

L'autonomia universitària, ho sabem tots, està amenaçada. Tothom coneix els diferents esborranys que, en matèria de governança de les universitats, han elaborat, en els darrers anys, diversos governs. Són propostes que van en la línia de sostreure competències a les universitats i transferir-les, directament o indirecta, als governs. La reducció de competències dels claustres universitaris o els nous procediments de designació dels rectors en són dos bons exemples.

Un país ha de disposar d'una política en matèria educativa i universitària, d'un model d'universitats. Aquest fet no el discuteix ningú, més aviat al contrari, massa sovint ho reclamen les universitats mateixes. Probablement el nostre país ha de redissenyar el Sistema Universitari Català. Ha de disposar d'universitats més internacionalitzades i més focalitzades en determinats àmbits del coneixement. El Sistema Universitari Català també ha d'adaptar-se a les noves tecnologies i, així, optimitzar millor els recursos públics. Aquests fets tampoc els contradiu ningú. La Universitat de Girona, per exemple, en aquestes darreres eleccions ha apostat per un programa de govern en què la internacionalització, la focalització i l'optimització dels recursos són eixos principals.

Si això és així, quins són els arguments que s'utilitzen per desproveir les universitats de la seva autonomia? Sovint es basen en les dificultats que té el govern d'un país per

modificar el model d'universitats com a conseqüència de la resistència als canvis de les mateixes universitats. Resistència provocada, segons els governs, pel sistema autònom de governança de les universitats. Tothom reconeix que les universitats són el motor de canvi d'una societat i, en conseqüència, ningú podria entendre que fossin les universitats mateixes les primeres a resistir-se als canvis. Molt sovint, la resistència que els governs troben per part de les universitats no es deu a la manca de coincidències sobre les modificacions que s'han d'introduir en el model d'universitats, sinó en la via que es pretén utilitzar per introduir-les, és a dir, la pèrdua progressiva de l'autonomia universitària.

Quan un país disposa d'un model d'universitats ben definit, du a terme polítiques que faciliten a les universitats l'assoliment d'aquest model, però ho ha de fer sense modificar-ne l'autonomia. L'autonomia universitària és fonamental perquè garanteix, d'una banda, el lliure pensament i, de l'altra, el pensament crític des de la intel·lectualitat. Ambdós, elements claus d'una societat democràtica i d'un país que es vol projectar al món com un referent en la ciència i en la transferència de coneixement. En tot cas, a tots ens és molt familiar i actual l'expressió del president de la Generalitat: «Les diferències en democràcia es resolen amb més participació i més democràcia.»

El caràcter públic de la universitat també està amenaçat. En els darrers anys, les universitats públiques, conscientment o inconscient, són subtilment conduïdes a introduir diferents canvis que posen en risc el servei públic que han d'oferir a la societat. Bàsicament, hi ha dos models per configurar les universitats. Aquell que es fonamenta en la millora de la competitivitat com un fi en si mateixa, o aquell que es basa en la millora de les habilitats del seu personal per a l'assoliment d'uns determinats objectius com, per exemple, la internacionalització o la focalització. La millora de la competitivitat com un fi en si mateixa crea moltes tensions i desequilibris a les universitats i entre les universitats. Per contra, la millora constant de les habilitats per a l'assoliment d'un objectiu aglutina la comunitat universitària i estimula l'aprenentatge constant, col·lectiu o individual, sigui quin sigui el punt de partida. Ningú discuteix que la millora de la qualitat de la docència i la recerca ha de ser l'eix que guiï les universitats públiques; el que és molt discutible és la via per aconseguir-ho. Novament parlem del model d'universitats. Deixeu-me que posi tres exemples de les tensions i els desequilibris que viuen actualment les universitats públiques.

A les universitats s'ha acabat produint un fet insòlit, i és que el personal acadèmic que vol progressar en la seva carrera universitària ha de prioritzar, necessàriament, la seva dedicació a la recerca en detriment de la docència. L'exigència competitiva en *inputs* i *outputs* de recerca per obtenir les acreditacions de professor lector, professor agregat, etc. s'ha incrementat desmesuradament en els darrers anys. Fins i tot, es pot donar la paradoxa que alguns dels membres de la comissió que han d'atorgar les acreditacions no l'obtindrien. Alhora, els criteris per a la valoració de la recerca duta a terme pel personal acadèmic s'han exportat des de l'àmbit científic i tècnic a l'àmbit humanístic i social, sense considerar la diversitat entre ambdós àmbits. Ningú posa en dubte que el personal acadèmic d'una universitat ha de fer recerca, recerca de qualitat, però el que cal no oblidar mai és el caràcter eminentment educatiu de les universitats, la seva

docència i la qualitat d'aquesta. El model d'universitats públiques ha de reconèixer molt millor la dedicació del professorat a la docència.

Un altre aspecte destacable i molt preocupant que experimenta el sistema universitari públic és la diferència en el cost de la matrícula entre els estudis de grau i els de màster. Ambdós són, indubtablement, dues etapes del sistema educatiu universitari. Ningú discuteix que el cost d'aquests dos nivells educatius sigui diferent, el que sí és molt discutible és que el sistema públic no garanteixi que en l'accés a les dues etapes educatives no s'exclourà els estudiants per raons econòmiques. El model d'universitats públiques ha de promoure l'accés per mèrits, sens dubte, però també ha de garantir la igualtat d'oportunitats. El model mai hauria de deixar exclòs cap bon estudiant per motius econòmics.

Finalment, una universitat pública té el deure de traslladar a tota la societat el seu coneixement; és el que es coneix com a transferència del coneixement. Normalment aquest concepte se circumscriu a la transferència de coneixement a empreses o institucions interessades en l'aplicabilitat dels resultats de la recerca. Aquesta modalitat de transferència sol tenir un retorn econòmic per a la mateixa universitat i, per tant, és utilitzat com un indicador de qualitat de les universitats. Però una universitat pública, amb vocació de servei públic, ha d'estendre aquesta transferència de coneixement a altres sectors socials que mai la podran compensar econòmicament. Em refereixo als sectors més afeblits de la societat, el tercer i el quart món, la gent amb diversitat funcional, etc. Tenim a la Universitat de Girona molts exemples de vocació de servei públic, però avui és un bon dia per recordar que la matinada del divendres 29 de novembre ens va deixar el mestre, pedagog i psicòleg Josep Torrellas, a l'edat de 68 anys. En Josep, professor de la Facultat d'Educació i Psicologia, va dedicar els seus últims anys a la formació de la gent gran. Un model d'universitats públiques també hauria de saber reconèixer aquesta modalitat de transferència del coneixement.

En definitiva, les universitats públiques, com qualsevol altre ens públic finançat pels impostos de tothom, han d'estar sotmeses a l'assoliment d'uns objectius i al retiment de comptes a partir d'uns indicadors de qualitat. No ho discuteix ningú. Però les universitats públiques no són una màquina de fer graduats i màsters o de publicar articles científics en revistes indexades. Les universitats han de ser, sobretot, un indret on es garanteixi la formació de pensadors lliures, crítics i solidaris.

I deixeu-me que acabi aquest discurs amb una frase del recentment desaparegut Nelson Mandela: «L'educació és l'arma més poderosa per canviar el món.»

Moltes gràcies.

Sergi Bonet

Rector de la Universitat de Girona

Girona, 11 de desembre de 2013